

## Norsk vannforening 50 år

### Fra de stabile 1950-årene inn i de turbulente 60-årene. Drivkreftene bak opprettelsen. Foreningen etableres

Av Øyvind Nøttestad

Øyvind Nøttestad er sivilingeniør fra NTH. Han har skrevet en rekke bøker om miljøvernforvaltningens historie.

Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene (NFVV) ble opprettet i en brytningstid i norsk samfunnsutvikling. Skyggesidene ved en langvarig og sterk satsing på økonomisk vekst ble gradvis tydeligere. En nesten ubegrenset tillit til den teknologiske utviklingen slo sprekker. De første varselropene kom fra de vitenskapelige miljøene. Initiativtakerne til Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene kom fra nettopp disse miljøene. Foreningen ble en viktig nyskaping gjennom sitt brede mandat – på tvers av den daværende sektortenkning om bruken av vannressursene – og gjennom kunnskapene og engasjementet hos en rekke enkeltmedlemmer.

#### Vekst for alle penga

Stortingsvalget i 1945 ga Arbeiderpartiet rent flertall på Stortinget. Det ble innledningen til en usedvanlig lang og usedvanlig stabil innenrikspolitisk situasjon. I 16 år – helt fram til 1961 – hadde Arbeiderpartiet parlamentarisk flertall og satt med regjeringmakten. Einar Gerhardsen var statsminister i nesten hele denne perioden.

I 1945 var Norge et fattig land. Underskuddet på kapital var stort. Til gjengjeld hadde vi overskudd på visjoner og ambisjoner hos politikerne og byråkratene som styrte landet. De var over-

beviste om det var mulig å styre utviklingen inn mot politisk vedtatte mål gjennom planlegging og fornuftige reguleringer. Målet var klart: Økonomisk vekst. Strategien for å nå målet var også klart: Det skulle skje en omfattende industrireisning. Industrien skulle skaffe oss hardt tiltrengte eksportinntekter. Den skulle gjøres konkurransedyktig ved at staten påtok seg å forsyne den med store mengder billig elektrisk kraft.



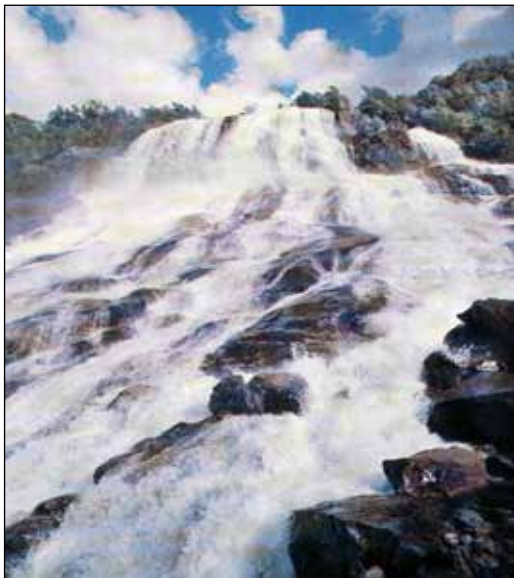
Arbeiderpartiets valgkamplakat 1945

Det var bare *en* stor hake: Det fantes ikke kapital til de svære investeringene som krevdes i industrireisningen og vannkraftutbyggingen. Redningen kom i form av økonomisk utviklingshjelp fra USA («Marshallplanen»). Det ble mulig å komme i gang.

Framtidstroen preget store deler av 1950- og inngangen til 1960-årene. «Med teknologi skal landet bygges!» sa ivrige politikere. «Bruk de voldsomme kreftene i våre fosser og vann! La fabrikkhallene reise seg og bringe velstand til vårt folk!» Teknologien skulle tas i bruk i fiskerierne, landbruket, skogbruket, den nye industrien og – ikke minst – i utbyggingen av vannkraft.

Visjonene ble realisert. Nye store industri-anlegg vokste fram på steder som Årdal, Mo i Rana og Glomfjord. «Kraftkrevende industri» var i mange år et entydig positivt begrep. «Seirer Årdal, kan vi legge til et nytt vers i ‘Ja, vi elsker’ og ‘Internasjonalen’» skrev en begeistret Agnar Mykle ved åpningen av aluminiumsverket i 1950. Motforestillingene var små. Vann og vassdrag hadde vi jo mer enn nok av.

Vannkraften – «det hvite kull» – ble utnyttet. Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen gikk inn i sin glanstid. I 1945 ble det produsert ti milliarder kilowatt-timer. Ti år senere var tallet mer enn fordoblet. 25 år senere nesten tidoblet.



Vannkraften skulle gi grunnlaget for veksten

Et av resultatene ble da også en langvarig økonomisk vekst. I perioden 1947-1964 økte bruttonasjonalproduktet gjennomsnittlig med over 4,5 prosent hvert år. Den økonomiske veksten la i sin tur grunnlaget for en sterk vekst i forbruket av varer og tjenester. Dette kom store deler av befolkningen til gode. Flere og flere av de mange rasjoneringskortene kunne oppheves. I 1960 ble den siste (reguleringen av kjøp av bil) avsluttet.

Den moderne teknologien gjorde også sitt inntog i hundretusener av hjem. Infrastruktur som vann, kloakk, elektrisitet og telefon ble bygd ut. Moderne husholdningsmaskiner som elektrisk komfyr, støvsuger, kjøleskap og vaskemaskin ble gradvis mer vanlig. Gjennom 1950-årene og et stykke inn i 1960-årene ble folk flest mer og mer tilfredse med sin materielle utvikling.



Fornøyd husmor ved komfyren i 1950-årene. Folk ble mer og mer fornøyd med den materielle veksten.

I denne triumfferden var det *teknologene* – arkitektene, ingeniørene, kjemikerne og fysikerne – som var tidens store helter. De var ikke

bare praktiske problemløserne. De ble utpekt som samfunnsbyggere. Sammen med sosialøkonomene hadde de lagt grunnlaget for den økonomiske veksten, som store deler av befolkningen nøt godt av. Langt ute i 1950-årene var det nesten ingen reservasjoner i troen på at den teknologiske utviklingen skulle bringe oss nesten til himmelen.

En illustrasjon på dette finner vi i satsningen på utviklingen av *atomkraft*. Institutt for Atomenergi (IFA) ble opprettet allerede i 1948. Da Norge i 1951 fikk sin første forskningsreaktor på Kjeller, var det bare fem andre land i verden som hadde skaffet seg tilgang til denne teknologien. Stor nasjonal stolthet og framtidstro preget derfor dagen da kong Haakon åpnet anlegget. Kongen sa det slik:

*«Den forskning som finner sted innen atomenergien, vil og må gå sin gang. Ingen vil vel heve sin røst for å få den innstilt, likeså lite som noen vil stoppe utviklingen innen flyindustrien med den begrunnelsen at fly er benyttet i krig.»*

IFA ble i mange år en maktfaktor både i norsk og internasjonalt teknologisk miljø. Da forfatteren av denne artikkelen begynte på bygningslinjen ved Norges Tekniske Høgskole, kom han inn på den linjen som var *nest* vanskeligst å komme inn på. Bygningslinjen utdannet blant annet ingeniørene som sørget for utbyggingen av vannkraften. Den aller vanskeligste linjen å komme inn på var imidlertid linjen for teknisk fysikk. Her ble atomfysikerne til IFA rekruttert. IFA kunne ansette de aller beste av de beste skolelysene i Norge. Ved inngangen til 1970-årene hadde instituttet formidable 500 høyt kvalifisert medarbeidere. Da så man for seg at Norge skulle bli et foregangsland i bruken av atomkraften.

## Stabiliteten svekkes. De første reaksjonene melder seg

Utviklingen det hadde vært så bred enighet om i så mange år, hadde sine skyggesider. Flere av disse ble gradvis tydeligere ved inngangen til 1960-årene. I etterkrigstiden og i den etterfølgende kalde krigen var båndene til USA blitt knyttet stadig sterkere. Ved inngangen til 1960-årene fikk spørsmålet om utplassering av atomvåpen på

norsk jord, og amerikanernes krigføring i Vietnam mange til å reise spørsmål om hvor ubegrenset vår lojalitet til USA skulle være. Et nytt politisk parti – Sosialistisk Folkeparti (SF) – ble opprettet i 1960. Partiet var kritisk til denne delen av norsk utenrikspolitikk. Ved Stortingsvalget i 1961 fikk partiet to representanter på Stortinget, og Arbeiderpartiet mistet samtidig sitt parlamentariske flertall. Etter gruueulykkene i Kings Bay stemte SF i 1963 for et mistillitsforslag mot regjeringen Gerhardsen. Regjeringen måtte gå av. Den stabile epoken med Arbeiderpartiet i regjering med et rent parlamentarisk flertall på Stortinget var avsluttet. For første gang etter krigen ble det dannet en borgerlig regjering.

Inngangen til 1960-årene ble også inngangen til et voksende ungdomsopprør. The Beatles (opprettet i 1960) og Bob Dylan ble mer enn musikalske forbilder for de unge. Mange av tekstene deres gav også næring til ungdommenes protester mot blant annet USAs kriger og maktbruk.

Det var ikke bare Norges ubegrensede lojalitet til USA og Arbeiderpartiets langvarige hegemoni som ble utfordret. Skyggesidene ved den sterke satsingen på økonomisk vekst ble stadig tydeligere. Varselropene ble stadig tydeligere. Var det egentlig slik at denne veksten kostet mer enn den smakte?

*Vannkraftutbyggingen* satte sine tydelige spor i stadig flere vassdrag. I sak etter sak ble friluft-, fiske- og verneinteressene fortrent til fordel for den økonomiske gevinsten ved kraftutbyggingen. Reguleringene ble også gjennomført med drastiske metoder. Store deler av vassdragene kunne bli praktisk talt tørrlagt. Med enorme forskjeller mellom høyeste og laveste vannstand i reguleringsbassengene ble også de synlige skadevirkningene åpenbare.

I Stortinget kom det i 1960 også fram innvendinger mot *måten* beslutningene ble fattet på: Konesjonsbehandlings «sak-for-sak»-vurdering var etter manges mening ikke egnet for å ivareta verneinteressene i en større sammenheng. En samlet vurdering av mange vassdrag under ett ble etterlyst. Selv statsminister Gerhardsen ga i debatten uttrykk for at det var behov for en samlet plan for den framtidige vannkraftutbyggingen.

Industridepartementets svar på dette var å nedsette en «Undersøkelseskomité vedrørende fredning mot kraftutbygging» (Gabrielsenkomiteen). Komiteen avga sin innstilling i 1963. Den hadde da bare vurdert vassdrag som lett kunne vernes fordi de hadde liten interesse for kraftutbyggingene. Mindre enn 1 prosent av landets nyttbare vannkraft ble her foreslått vernet. Mange opplevde dette som en maktdemonstrasjon fra kraftutbyggingsinteressene og en provokasjon mot de andre interessene som knyttet seg til vassdragene.

Gjennom 1950-årene og innover i 1960-årene økte også *forurensningsproblemene* i en lang rekke vannressurser. Industriutslippene påvirket i sterk grad vannkvaliteten i mange vassdrag og fjorder. Iddefjorden, Nedre Glomma med Singlefjorden, Mossesundet, Hundselva ved Gjøvik, Akerselva i Oslo, Sandvikselva i Bærum, Drammelselva og Drammensfjorden, Nedre Otra og



*Industrivirksomheten medførte ikke bare store utslipp til luft og vann. Mange steder ble det også svære inngrep i naturen som følge av jakten på råstoff. Her fra utvinningen av råstoff til AS Titanias fabrikk.*

Kristiansandsfjorden, Saudafjorden, Sørfjorden, Årdalsfjorden, Vefsnfjorden og en rekke vassdrag i Trøndelag. Listen over vannressurser hvor andre viktige brukerinteresser ble mer eller mindre fortrent, ble lenger for hvert år som gikk.

Langt ut i 1950-årene ble disse problemene akseptert som en «naturlig» del av velstandsutviklingen. Virksomheten som forårsaket utslippene var jo gjerne det viktigste (og ofte det eneste) grunnlaget for bosettingen på stedet. Betegnelsen «hjørnestensbedrift» var ingen tilfeldighet. Da fant de fleste seg lenge i at den også medførte en del ulemper.

Det var ikke bare industrien som skapte forurensningsproblemer. På Jæren og i andre landbruksområder satte gårdbrukerne stadig nye produksjonsrekorder. Men hva med utslippene fra halmlutingsanleggene, surførsiloene, gjødselkjellerne og en stadig økende overgjødning med kunstgjødning? Utslippene førte ikke bare til massedød av fisk i vassdragene i området. Også *kyrne* døde jo etter å ha drukket vann fra den lokale innsjøen.

Gjennom 1950-årene fikk de fleste boligene lagt inn vann- og vannklosett. Dette var et stort framskritt. Men var det så lurt å slippe avløpet urensset ut i nærmeste bekk? Et stort antall konflikter hvor lokale drikkevannskilder ble forurenset (og magesjauen florerte) tydet på at heller ikke denne delen av velstandsutviklingen var problemfri.

Den sterke befolkningsveksten i byene og tettstedene skjedde stort sett uten bygging av



*Utslippene fra landbruket var mange steder et viktig bidrag til forurensningsproblemene. Her utslipp fra gjødselkjeller.*



*Fra Indre Oslofjord en vakker sommerdag i 1960-årene.*

kommunale avløpsrenseanlegg. Resultatene ble mange steder snart tydelige. En rekke lokale innsjøer og fjorder ble overbelastet av gjødselstoffer i avløpsvannet. Naturperlen Indre Oslofjorden så etter hvert ut som en tyktflytende algesuppe i sommersesongen. Når du stod i vann til lårene, kunne du ikke se tærne dine. Og på overflaten kunne det flyte tykke lag med grønnske. Det var bokstavelig talt tungt å ro.

## Store hull i den vannfaglige kompetansen

Ved inngangen til 1960-årene ble det mer og mer tydelig at de som forårsaket inngrep eller utslipp i vassdrag, hadde liten kunnskap både om hva de slapp ut og hvilke konsekvenser dette hadde. Ofte hadde de ikke peiling i det hele tatt. Krav om at eierne av industribedriftene skulle vite hvilke konsekvenser utslippene deres hadde for vannkvaliteten og for andre brukerinteresser, ble oppfattet som nesten absurd. Hvordan kunne de vite det? Samme problemstilling gjaldt i landbruket: Gårdbrukerne fulgte retningslinjene de fikk gjennom sine organisasjoner. Da kunne vel ingen kritisere dem for det som skjedde med gjødsel og pressafta fra surførsiloen? Kommuneingeniørene fulgte også det tradisjonelle mønsteret: Kloakken ble ledet til nærmeste bekk og sluppet ut uten noen form for rensing. Når forurensningsproblemer ble åpenbare, oppstod handlingslammelsen: Vi kjenner ikke til rensemetoder, og dette blir uansett altfor dyrt for kommunen å rydde opp i.

Det samme bildet fant man i vannkraftutbyggingen. Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen

(NVE) hadde imponerende kunnskaper om vannføring i de enkelte vassdragene. Men kunnskapene om hvordan dette påvirket drikkevannsforsyning, fiske- og friluftsliv og det biologiske livet i vassdraget var lenge helt fraværende.

## Forvaltningsapparatet glimret med sitt fravær på viktige områder

Ved inngangen til 1960-årene var *Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen* (NVE) godt utviklet og fungerte som et velsmurt apparat for sitt formål: Utbygging av vannkraft. På andre områder var forvaltningen fraværende eller vesentlig svakere utviklet.

Sundhetsloven av 1860 sorterte under Sosialdepartementet. Loven ga hjemmel for å beskytte drikkevannskilder. Her fantes et lite, men viktig forvaltningsapparat: *Statens institutt for folkehelse* (SIF) var underlagt Helsedirektoratet og hadde ansvaret for godkjenning av vannverk av en viss størrelse. I SIF bidrog *Sverre Stene*, senere *Vilhelm Haffner* og *Jan August Myhrstad* til å sette forurensningsproblemer på dagsorden. God støtte hadde de i overlege *Fredrik Mellbye* i Helsedirektoratet. Mellbye så tidlig behovet for å styrke myndighetenes arbeid med forurensningsproblemer. Han ble en varm forkjemper for dette. Mellbye ble en av initiativtagerne til opprettelsen av NFVV. Haffner og Myhrstad kom også til å være blant dem som engasjerte seg mye i foreningens virksomhet.

Vassdragsloven av 1940 hadde et eget kapittel 5 om forurensning av vassdrag. Loven ga hjemmel til å regulere de aller fleste typene utslipp som forurenset vassdrag. Men noe apparat for å håndheve lovverket fantes nesten ikke. NVE hadde et lite kontor: *Vann- og avløpskontoret* (opprinnelig *Vann- og kloakkkontoret*). Ved inngangen til 1960-årene var det to personer som tok seg av de få sakene som kom inn.

*Den aller første utslippstillatelsen ga den ene saksbehandleren til seg selv for avløpet han hadde fra hytta han bygde i Valdres.*

*Standard begrunnelse i de fleste tillatelsene som ble gitt i 1950-årene var: «Utslipet er lite.*

*Resipienten er stor. Tillatelse gis.» De aller fleste tillatelsene ble gitt uten krav til rensing.*

*Da saksmengden begynte å øke i første halvdel av 1960-årene, lot de to saksbehandlerne (som etter hvert fortsatte arbeidet med egne avtaler som pensjonister) seg ikke stresse. Dersom noen ringte for å spørre om når saken deres kunne bli avgjort, fikk de kontant tilbakemelding: «Dersom De ringer flere ganger og maser, legger jeg saken Deres nederst i bunken. Og den bunken er høy!»*

I 1960 var forurensningsproblemene mange steder helt åpenbare. De økte også for hvert år som gikk.



*Sur nedbør og overbelastning av forurensninger førte ofte til akutt fiskedød.*

Samtidig var det synliggjort at Vassdragslovens bestemmelser om forurensning var mangelfull på viktige områder. Den omfattet blant annet ikke eksisterende utslipp. Utslipp som kunne forurense sjøen eller grunnvannsforekomster kunne heller ikke reguleres. Industridepartementet nedsatte derfor en komité (Karlsruddkomiteen) som blant annet skulle fremme forslag til nytt lovverk om vannforurensninger. Karlsruddkomiteen forhastet seg

ikke. Innstillingen med forslag til nytt lovverk kom først i 1965. Industridepartementet forhastet seg heller ikke på noen måte. Nye fem år gikk før lovforslaget ble oversendt til Stortinget. I ettertid kan det trygt slås fast at Industridepartementet ble ingen drivende kraft for å få utviklet forvaltningsapparatet i arbeidet med forurensningsproblemene.

Det var helt andre miljøer som i mange år kom til å kjempe fram de nødvendige løsningene.

## De vitenskapelige miljøene gir de første advarslene

Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF) ble opprettet i 1946. Rådet var en viktig del av den sterke norske satsningen på teknologiutvikling i etterkrigsårene. NTNF ble da også i mange tiår en maktfaktor ikke bare i den teknologiske utviklingen etter krigen. Forskningsrådet kom også til å prege andre viktige deler av samfunnsutviklingen. Det tjener NTNF til ære at institusjonen også tidlig tok ansvar for å opplyse om de *negative* sidene ved den teknologiske utviklingen. Om vannforurensninger forteller den daværende direktør i NTNF, Robert Major:

*«Det var på nattoget mellom Trondheim og Oslo på vårparten i 1955. Det var blitt sent. Alle hadde lagt seg, men professor Trygve Braarud og jeg ble stående i korridoren i ivrig samtale. Professor Braarud var dypt engasjert i våre kommende problemer i vannsektoren. Han så at vårt endrede levesett, industrialiseringen og landbruksvirksomheten var i ferd med å forurense våre vassdrag i foruroligende grad, og at det ville bringe vanskeligheter i vår vannforsyning og problemer på avløpssiden. Hans vitenskapelige bakgrunn ga ham evne til å se lengre enn andre – og han var bekymret for at manglende forståelse av problemene kunne få betydelige skadevirkninger som det ville ta lang tid og være kostbart å rette opp. Det krevdes større innsikt både vitenskapelig og teknisk for at man skulle kunne håndtere de voksende problemene på en rasjonell måte. Argumentene var overbevisende, og da jeg en gang ut i de små timer antydet at kanskje NTNF burde ta et initiativ, hadde åpenbart professor Braarud oppnådd sin hensikt.»*

Denne samtalen på nattoget ledet fram til opprettelsen av *Norsk institutt for vannforskning (NIVA)* i 1958 med *Kjell Baalsrud* som leder. NIVA, med Baalsrud i spissen, ble blant de aller første som med faglig tyngde ga tydelige advarsler om at vi var på ville veier. Gjennom foredrag, avisartikler, radio og TV ble det drevet regulær folkeopplysning. Her fortalte forskerne i klartekst hvilke problemer som var i ferd med å utvikle seg. De kunne også fortelle en god del om hva som forårsaket problemene, og hva som kunne gjøres for å redusere dem. Ikke uventet kom Kjell Baalsrud til å stå blant de mest sentrale initiativtakerne til å etablere Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene.

*Cornelis Smits* ble også en av dem som tidlig satte preg på utviklingen. Gjennom sin bakgrunn fra rådgivende ingeniørfirma, fra Forsvarets Bygningstjeneste og fra Oslo Vann- og kloakkvesen ble han direktør i *Avløpssambandet Nordre Øyeren (ANØ)* da denne organisasjonen ble opprettet allerede i 1962. ANØ – med Smits i ledelsen – ble i mange år også et viktig vannfaglig miljø i Norge. Smits var en av initiativtakerne til foreningen og ble det aller første medlemmet.

## 1962: Rachel Carson: «Silent Spring»

I 1962 ble den amerikanske biologen *Rachel Carsons* bok «Silent Spring» gitt ut på et lite forlag. I løpet av kort tid ble den oversatt til en rekke språk. På norsk fikk den tittelen «Den tause våren». Ingen annen enkeltstående hendelse kom i en slik grad til å påvirke bredden i miljøverndebatten og synet på den teknologiske utviklingen i en lang rekke land.

Boka satte søkelyset på den omfattende og ukritiske bruken av kjemiske plantevernmidler. Carson hadde samlet inn observasjoner av døde og ufruktbare fugler i USA, England og Frankrike. Omfanget var uhyggelig stort. I tid og sted falt det sammen med en utbredt bruk av ugressmidler og insektdrepende kjemikalier. Carson oppdaget at flere av disse stoffene ble konsentrert opp gjennom næringskjeden. Eksempelvis hadde fugl som hadde fisk på menyen, 80 000 ganger høyere konsentrasjon av DDD (et derivat



*Boka som endret miljøverndebatten*

av DDT) enn det som fantes i overflatevannet på de sprøytede arealene.

Dokumentasjonen i boka stoppet ikke ved dette. Carson viste også at plantevernmidler med ukjente biologiske virkninger fantes i et stort antall matvarer i butikkhyllene og i morsmelk. Flere av kjemikaliene var akutt giftige for mennesker. I boka ble det gitt hjerteskjærende beskrivelser av barn som døde fordi de kom i kontakt med sprøytemidler som ble brukt i bekjempelse av insekter. Insektene var faktisk de som klarte seg best. Det var nok at én prosent av dem overlevde. Disse ble så opphav til nye generasjoner som var motstandsdyktige mot kjemikaliene, og som formerte seg raskt. De ble også langt mer tallrike enn tidligere. Størsteparten av fuglene – som tidligere hadde spist insektene – var jo drept.

Boka skapte sterke reaksjoner. DDT var jo et av stoffene som skulle bringe *velsignelser* til menneskeheten. I 1948 hadde sveitseren *Paul Müller* fått Nobelprisen for utviklingen av DDT. Rachel Carsons kritikk utløste nå en nagende tvil: Var den raske teknologiske utviklingen en større fare enn velsignelse?

For mange mennesker var det ikke bare miljøkonsekvensen som sjokkerte. Carsons bok utløste motkrefter som vekket avsky. Den kjemiske industrien truet forlaget som hadde gitt ut boken med kostbare erstatningssøksmål dersom den ikke ble trukket tilbake. Den foregående president Eisenhowers landbruksminister

harselerte over hvorfor et slikt jomfrunalsk kvinne menneske – som ikke selv var gift og hadde barn – bekymret seg slik om forplantning og arv. Hans konklusjon var at Rachel Carson var kommunist. Både i USA og i andre land var en slik karakteristikk nesten identisk med anklage om landsforræderi.

## 1963: Uroen vokser

«Silent Spring» og den etterfølgende debatten utløste en omfattende skepsis. Den grenseløse til-liten til den teknologiske utviklingens velsignelser fikk et grunnskudd i mange miljøer. For nå begynte det også å reises kritiske spørsmål ved *andre* sider av den teknologiske utviklingen. Hva med de hundretusener av andre kjemiske stoffer og produkter som var kommet på markedet de siste 10-20 årene? Ingen kunne visst si noe om hvilke virkninger disse hadde på helse og miljø. Og hva med de tusener av *nye* stoffer som kom på markedet hvert år? Når spørsmålene ble reist, svarte den kjemiske industrien at det ikke var bevist at stoffene hadde noen negative virkninger. Men når oppfølgingsspørsmålet kom om industrien kunne bevise at stoffene *ikke* skadet helse og miljø, ble industrien svar skyldig. Sannheten var



Antall kjemikalier med ukjent virkning økte for hvert år.

nok oftest at det ikke var foretatt noen undersøkelser av slike mulige virkninger.

Skepsisen utvidet seg også til andre områder. Hva med atomkraften som alle hadde trodd skulle bli menneskehetens velsignelse? Var sikkerheten mot ulykker så betryggende som ekspertene ga uttrykk for? Og hva med det radioaktive avfallet som trengte mange hundreår på å brytes ned? Var det riktig å overlate dette problemet til etterkommende generasjoner? Skepsisen til atomkraften skulle senere føre til at Institutt for Atomenergi gikk inn i en eksistensiell krise. Denne giganten i det norske teknologiske miljøet måtte redusere sin bemanning dramatisk og skifte til et mindre belastende navn: Institutt for Energiteknikk.

Teknologiske skepsisen rammet senere også NVE: hvor langt skulle etaten i de kommende tiårene få drive gjennom regulering av Norges vassdrag? Og hva med forurensningsproble-mene? Skulle det noen gang settes inn tiltak for å stoppe den akselererende utvikling av foruren-sningsproblemene i Norge?

I 1963 og 1964 var det lite som tydet på at Stortinget og Regjeringen ville legge om kursen. Her var det *business as usual*. Selv om skepsisen vokste i befolkningen, fortsatte utviklingen uten at det ble foretatt reelle kursendringer. Miljøvern var ennå ikke blitt et politikkområde. Både i Norge og i andre land overskygget viljen til økonomisk vekst fortsatt fullstendig viljen til vern.

Det var på dette tidspunktet og i denne situasjonen at initiativet til å opprette foreningen ble tatt.

## Foreningen etableres

Initiativet til å opprette foreningen var ikke tilfeldig. Det nordiske samarbeidet stod sterkt i 1960-årene. Sverige var på mange områder et for-bilde for Norge. I arbeidet med vannforurensningsproble-mene hadde svenskene gjort seg erfaringer som vi kunne nyttiggjøre oss. Ikke minst var de tidlig ute med interkommunale samarbeidsfor-mer i arbeidet med løse de økende problemene knyttet til de kommunale avløpsanleggene. De var også tidlig ute med å prøve ut ulike former for tekniske løsninger for rensing av avløps-



Intervju med Kjell Baalsrud

## Kjell Baalsrud var sentral initiativtaker for 50 år siden

Kjell Baalsrud var som instituttssjef på NIVA med alle steder man snakket om vann på 60-tallet. Han fikk i oppdrag av svenske kolleger å lage vannforening i Norge, men var først skeptisk. Vi hadde foreninger nok.



*Livet på jorden var en hovedinteresse for meg.*

### Fortell oss litt om deg selv

– Jeg var tidlig svært miljøbevisst. Livet på jorden var en hovedinteresse for meg. Jeg valgte å studere kjemi fordi det var faget som brakte meg nærmest til å få vite hvordan livet var satt sammen. Jeg studerte hval og hai, fulle av kjemikalier, studerte deretter bakteriologi i USA og endte opp med å forske på encellede organismer i vann i Universitetets gamle kjemibygning i Fredriksgate. Dette var i 1955. Da var det for lengst blitt klart for meg at livet vi er en del av, har oppstått på jorden. Det er ikke skapt av en meteor, eller av en gud.

– Professor Trygve Braarud ble viktig for min utvikling, og Robert Major, NTNFs direktør. De bidro sammen til at jeg ble sekretær for Utvalg for vannrensing opprettet av NTNF. Dette førte til opprettelsen av NIVA. Jeg ble leder for instituttet. Allerede da instituttet ble opprettet i juli 1958 var vi i gang med flere forskningsoppgaver. Jeg hadde brukt mine kontakter i Norge og ellers i verden. Etter hvert kom anerkjente utenlandske forskere til oss på sabbatsår. NIVA ble kjent internasjonalt for sin vannforskning.



*... jeg fikk beskjed om at jeg nå måtte lage en forening ...*

### Du var sentral da foreningen ble etablert. Fortell om det og om din rolle

– Alle initiativene brakte meg i nærkontakt med fagmiljøene i Sverige. Svenskene var ordentlige og grundige. De stod for solid håndverk. De var mange. Vi hadde noen enere og var ellers sinker. Svenskene hadde lenge hatt sin "Föreningen för vattenhygien", FVH, som arbeidet godt og arrangerte "vår møter" i de nordiske landene med lokale medarrangører. Dette samarbeidet førte meg inn i en gruppe på fire-fem fagfolk, som hadde møter. Det var her jeg fikk beskjed om at jeg nå måtte lage en forening i Norge.

### Jeg har lest du mente det allerede var nok foreninger i Norge?

– Jeg var skeptisk. Jeg var foreningsmenneske med medlemskap i seks foreninger. Jeg følte ansvar og konkluderte først med at det ikke var behov for flere foreninger. Men etter hvert forandret jeg mening. Jeg tok initiativ til et møte på NIVA som resulterte i et arbeidsutvalg, der jeg var med. Arbeidsutvalget skulle forberede stiftelsesmøte for en vannforening i Norge.

– Jeg var allerede med "alle" steder og bestemte meg tidlig for at jeg ikke skulle sitte i styret for foreningen. På stiftelsesmøtet var i utgangspunktet ingen villig til å ta på seg vervet som formann. Under møtet sa jeg til Skagestad, som jeg kjente fra før, at han måtte ta jobben. Han sa ja og ble valgt til formann. Han gjorde en flott innsats for foreningen.



*Vannforeningen har vært viktig*

### Jeg har hørt at du ikke alltid var like fornøyd med foreningen

– I juli 1969 ble jeg møtt av oppslag i Aftenposten som fortalte at et NIVA-prosjekt var utført tidligere. Millionbeløp kunne spares ved en tur til Sverige, het det. Prosjektet som ble omtalt var et forslag fra Ressursutvalget om å bevilge 30 millioner kroner over 6 år til vannforskning ledet av NIVA. Vannforeningen laget møte i Ingeniørenes Hus på saken. Jeg var der, men var ikke bedt om å si noe. Under møtet spurte jeg Skagestad om det som var slått opp i Aftenposten var negativt ment, eller bare kritisk. Det var kritisk, ikke negativt, sa Skagestad. Noen måneder senere kom saken opp i Stortinget. Den ble behandlet i løpet av to minutter med positivt resultat uten at jeg hadde ikke gjort noe i forkant.

– Vannforeningen har vært viktig. Den har samlet medlemmer av mange fagkategorier til viktige og velorganiserte møteplasser. Dette skyldes ikke minst en helt uvurderlig sekretær, Ågot Tangerud, som har gjort en kjempejobb for foreningen. Alt var alltid i orden når foreningen holdt møter der hun var ansvarlig. Vannforeningen ble raskt en av Norges aller mest aktive foreninger.

Intervju og foto: John Raaheim

vannet. Mellom blant annet NIVA og svenske vannforskningsmiljøer ble det allerede i siste halvdel av 1950-årene etablert samarbeidsformer. Sverige hadde også opprettet sin «Föreningen för Vattenhygien». Denne svenske foreningen medvirket åpenbart til motivasjonen for å etablere en tilsvarende forening i Norge.

På stiftelsesmøtet ble det holdt korte foredrag av overlege *Fredrik Mellbye*, generalsekretær *Knut Rom*, civilingenjör *Sven Anderberg* og instituttsjef *Kjell Baalsrud*. I ettertid er det interessant å registrere hva som ble vektlagt i de korte foredragene.

Fredrik Mellbye tok forsamlingens størrelse som et bevis for at de som arbeidet i vannsektoren følte seg ensomme og hadde behov for et felles forum. I et slikt forum kunne det diskuteres forskjellige sektorinteresser knyttet til bruken av vann. Hensikten måtte være å komme fram til en samlende og bærende vassdragspolitikk i vårt land. Han kom også inn på de store vekslene som på dette tidspunktet ble trukket på framtidige generasjoner gjennom en kortsiktig og fragmentert utnyttelse av vassdragene.

Knut Rom understreket hvor viktig friluftsliv og rekreasjon var for folkehelsen. Han så de økende forurensningsproblemene som en alvorlig trussel mot friluftslivet. Han pekte på at forurensningsproblemene ofte skyldtes et samvirke mellom en lang rekke i seg selv ganske uvesentlige forurensninger. Dette gjorde det ekstra vanskelig å sette inn effektive tiltak. Rom etterlyste en effektiv overvåkingstjeneste og en tidsmessig lovgivning.

Sven Anderberg representerte Sveriges «Föreningen för Vattenhygien». Han hilste stiftelsen av den norske foreningen med stor glede. Han mente at en slik type forening hvor alle interessene kunne møtes og koordineres hadde en heldig form.

Kjell Baalsrud konstaterte også at det hadde vært stor interesse for å få stiftet foreningen. Han kom også inn på de ulike interessene som knyttet seg til vassdragene og konfliktene som ofte oppstår. Sett fra NIVAs side var det også viktig at andre krefter utenfor instituttets forskerkrets tok initiativ og reiste debatter.

Etter foredragene ble statuttene vedtatt enstemmig. Foreningen ble definert som en landsomfattende, frittstående ideell forening med formål «å virke for vassdragspleie og vannhygiene og fremme vitenskap og opplysning innenfor disse og beslektede felter.» Formålet skulle fremmes gjennom blant annet møte- og publikasjonsvirksomhet. Den skulle også fremme nordisk og internasjonalt samarbeid på de aktuelle feltene. Foreningen skulle bestå av aktive personlige medlemmer og institusjonelle støttemedlemmer.

Det etterfølgende valget av styre ga følgende resultat:

Formann: Sivilingenjör *Brynjulf Skagestad*, Sandvika. Viseformann: *Fylkeslege Hans Tjønn*, Skien, Styremedlemmer: Avdelingssjef *Olav Skulberg*, Oslo, overrettssakfører *Gunnar Mack*, Moss og generalsekretær *Knut Rom*, Oslo. Varamenn: Byveterinær *Karl Fr. Prag*, Drammen og sivilingenjör *Cornelis Smits*, Lillestrøm.

Foreningen var etablert.

## De første årene – Miljøvern blir politikk. Foreningen er pådriver og blir deretter en viktig samarbeidspartner for myndighetene

Foreningen var godt forberedt. Etter stiftelsesmøtet kunne den sette i gang med vedtatte statutter, et eget styre og en sekretær på deltid. Valget av foreningens formann – Brynjulf Skagestad – viste seg å være både viktig og vellykket. Han ledet virksomheten de første årene på en meget god måte. Foreningen ble fra første stund den møteplassen den var tiltenkt å bli.

Med unntak av Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA) og Hydrologisk avdeling i NVE var de vannfaglige miljøene i Norge svært små og fragmenterte. Forfatteren av denne artikkelen var ferdig utdannet sivilingenjör fra NTH våren 1967. Jeg var dypt engasjert i vannfaglige spørsmål generelt og forurensningsspørsmål spesielt. Savnet av faglige miljøer for debatt og kunnskapsinnhenting var imidlertid påtrengende. Norsk forening for Vassdragspleie og Vannhygiene hadde da eksistert i tre år. Foreningen ble for meg – og for mange andre – et etterlenget

*Om Brynjulf Skagestad***Første formann og også redaktør for VANN**

Brynjulf Skagestad var Vannforeningens første formann. Han satte sitt preg på foreningen de første årene og hadde sterke faglige meninger som han blant annet ga uttrykk for i VANN.



*Brynjulf Skagestad i 1966*

I sin presentasjon av Vannforeningen i første nummer av VANNs første årgang i 1966 skrev Skagestad:

*Vi lever i en tidsepoke med rivende teknisk og økonomisk utvikling. Moderne forskning og industriell ekspansjon har lagt grunnlaget for en stadig økende levestandard. Det er vanskelig å spå, men vi befinner oss etter alle solemerker å dømme ennå bare på terskelen til den epoke som kalles den 2. industrielle revolusjon. Den stigende levestandard og sterke industrielle utvikling innebærer en trussel mot den mest uunnværlige naturrikdom vi har på vår klode, nemlig vannet.*

*Allerede på stiftelsesmøtet fikk styret i oppdrag å utrede tidskriftsspørsmålet, og det kunne på generalforsamlingen i 1965 legge frem en rede-gjørelse som konkluderte med at foreningen burde utgi sitt eget tidsskrift.*

Brynjulf Skagestad hadde utdanning fra Nederland. Her hadde han studert sammen med Åsmund Bøyum, som senere ble helt sentral i etablering av vann- og avløpsfaget på NTH. Han hadde også vært student sammen med Vannforeningens første sekretær, William Bjelke. Skagestad hadde sitt daglige virke i Bærum kommune.

I 1967 var Skagestad også redaktør av VANN og signerte første leder det året. Under overskriften *En mentalitetsforandring må til* skrev han blant annet:

*Det er et faktum at en vesentlig del av de avløpsledninger som er lagt etter krigen, ja, endog ledninger som legges i dag, ikke tilfredsstillende de kvalitetskrav som med rimelighet bør stilles.*

*Det er hittil lagt altfor liten vekt på så vel planlegging som utførelse. Dette har medført at vi rundt om i vårt land i etterkrigsårene har investert millioner av kroner i avløpsanlegg som ikke virker tilfredsstillende, og hvorav flere allerede må karakteriseres som saneringsmodne.*

*Dette er kjensgjerninger vi er blitt klar over i de siste år. Vi mener derfor at en må få slutt på den likegladhet som i stor grad legges for dagen ved planlegging og anlegg av avløpsledninger; det må skje en mentalitetsforandring. Innstillingen om at "hvem som helst kan legge kloakkledninger" må vi komme vekk fra.*

Skagestad bidro også med flere artikler i VANN de første årene. Han var leder av Vannforeningen i syv år. Skagestad ble sammen med Baalsrud og Tangerud utnevnt til æresmedlemmer av Vannforeningen ved 40-årsjubileet.

*Tekst: John Raaheim. Vi hadde avtale med Skagestad om intervju til dette nummer av VANN. Han måtte dessverre melde forfall.*

forum hvor spørsmål som vi var opptatt av, kunne bli belyst og diskutert.

Av foreningens arkivmateriale framgår det også at funksjonen som møteplass ble prioritert fra første stund. I løpet av de to første årene ble det avviklet 14 møter og kollokvier. Listene over disse møtene illustrerer den bredden i vannfaglige spørsmål foreningen ville ta opp. Temaene spenner over de aller fleste interessene som knytter seg til vann. Noen eksempler på dette:

9. juni 1964: Senior scientist D.W.H. Herbert, England: «Effects of Water Pollution on Fish in English Lakes and Rivers»

26. august 1964: Kommuneingeniør R. Storsæter, Mjøndalen, instituttsjef K. Baalsrud, Oslo og teknisk direktør C.J. Koren, Halden: «Dramselva. Vannkilde-resipient-vassdrag»

17. november 1964: Overingeniør Olav S. Nedenes, Vann- og avløpskontoret, NVE: «Vassdragsmyndighetenes forhold til planlegging og drift av kloakkanlegg»

15. februar 1965: Verkschef A. Ullerstam, Stockholm: «Käppalaförbundet. Hvordan kommunen i Stockholmsområdet løser sine avløpsproblemer»

24. april 1965: Overlege F. Mellbye, Oslo: «Hygieniske krav til badevann i friluftsbad»

14. juni 1965: Fylkesingeniør M. Sæther, Moss: «Haldenvassdraget», Instituttsjef K. Baalsrud, Oslo: «Forurensningen av Tistas nedre løp og Iddefjorden» og Stortingsmann A. Johanson, Halden: «Halden by gjennom 300 år»

17. februar 1966: Fagsjef Jakob Otnes, Oslo: *Hydrologiske forundersøkelser ved vassdragsreguleringer*»

Samtidig ser vi en imponerende spenn i hvilket nivå man ønsket å engasjere seg på. Her var det lekkerbiskener for vannforskere som ville gå tematisk i dybden. Eksempel: kollokvium 28. september 1965: Avdelingssjef J.G. Ormerod, Oslo: «Kjemiske og fysiske faktorer som influerer på vekst av slimorganismer i forurensede vassdrag». I den andre enden av skalaen finner vi møter hvor det tas opp saker med stor politisk betydning: Foreningen var kjapt ute da Karlsrudkomiteen ga sin innstilling til Industridepartementet i 1965 om *ny lov om vannforurensning*.

To ganger – første gang i foreningen og noen uker etter i et felles møte med Den Polytekniske Forening – fikk NFVV Karlsrud til å orientere om lovforslaget. Foreningen syntes også denne saken var så viktig at den ga en grundig uttalelse til Industridepartementet. Flere av forslagene til endringer ble også innarbeidet i det reviderte lovforslaget.

Instituttsjef Kjell Baalsrud forteller om møtevirksomheten:

«Møtene fikk nerve i seg ved at det ble brukt innledere som man visste hadde forskjellig syn. Selv om foreningen ofte betydde sterke utfordringer hadde den i høy grad livets rett. Både for NIVA og det norske vannmiljøet har foreningens virksomhet vært meget berettiget. Det må være en av Norges mest nyttige foreninger.»

## Sekretær på "heltid" ansettes

Sivilingeniør William Bjelke hadde vært sekretær for arbeidsutvalget som forberedte stiftelsen. Han fortsatte som sekretær i deltid etter at foreningen ble opprettet. Bjelke hadde sin fulle stilling på NIVA utenfor foreningen. Han byttet jobb og kom i tidsklemme. I desember 1966 varslet han i et brev til styret at det var behov for sekretær på heltid. Samme måned ble sekretærstillingen utlyst i dagspressen.

Det meldte seg hele 40 søkere til stillingen. Det forteller litt om denne tiden at det bare var kvinnelige søkere. Ågot *Tangerud* ble tilsatt. Det var et godt valg. Hun kom til å fylle rollen på en profesjonell og god måte. Tangerud ble værende som foreningens sekretær i hele 37 år fram til hun gikk av med pensjon. Dermed ble hun også en av dem som sterkest kunne sikre kontinuiteten i foreningens virksomhet. Gjennom sitt store kontaktnett ble hun også en viktig del av foreningens ansikt utad.

## Tidsskriftet VANN

En viktig del av foreningens ansikt utad skulle bli tidsskriftet VANN. Det første nummeret kom i 1966. Tidsskriftet har i aller høyeste grad vært levedyktig i de etterfølgende 48 årene. Noen enkel prosess for å få det i gang var det imidlertid

Intervju med Ågot Tangerud

## Jeg fikk stillingen om jeg ville ha den

Ågot Tangerud var sekretær i Norsk vannforening i 38 år, men ikke bare det. Hun var regnskapsfører, redaksjonssekretær, "annonse selger", og arrangør av seminarer og fagtreff.



... jeg fikk stillingen om jeg ville ha den ...

**Du ble foreningens første ansatte sekretær. Hvordan skjedde det?**

– Jeg var utdannet i regnskap. Først ansatt i Bærum kommune, så i et entreprenørfirma og deretter i et forlag. Så fikk jeg barn, skulle begynne å arbeide igjen, men fikk beskjed om at det var tvillinger på vei. Jeg var hjemme noen år. Da jeg så annonsen søkte jeg stillingen. William Bjelke, som hadde vært sekretær, hadde fått ny jobb og kunne ikke fortsette. Jeg ble intervjuet av Skagestad. Intervjuet endte med at han sa jeg fikk stillingen om jeg ville ha den. Det var avgjørende for meg at jeg kunne ha kontor hjemme. Jeg sa at jeg ville ha den og ble sekretær for foreningen. Vi innredet kontor plass i huset vårt. Den var i bruk i 38 år for foreningen og er her fortsatt.

**Fortell om noen av dine opplevelser den første tiden**

– Jeg fikk timebetaling til å begynne med, men gikk etter en tid over til fast lønn. Styremøtene ble holdt hjemme hos meg. Jeg husker at Olav Skulberg, som var medlem av styret, var særlig populær hos barna. Han ble for dem julenissen som kom på besøk.

– De første styremedlemmene arbeidet godt sammen og gjorde en fantastisk jobb. De kom fra forskjellige miljøer. Skagestad arbeidet i Bærum kommune, Gunnar Mack var advokat, Skulberg var forsker på NIVA, Hans H Tjønn var fylkeslege i Telemark, for å nevne noen. De snakket åpent om sine forskjellige erfaringer. Det var en stilltende forutsetning dem i mellom at det som ble sagt ikke kom videre. Foreningen hadde ikke penger. Inntektene kom fra seminarne. Så fikk man etter hvert institusjonelle medlemmer som betalte godt. Vi kontaktet noen nye slike hvert år. Regelen var at kontingenten for institusjonelle medlemmer ble fastsatt av Vannforeningen. Men foreningen fikk også andre tilskudd. En gang i foreningens tidlige liv var Skagestad og jeg hos overlege Fredrik Mellbye i Helsedirektoratet. Da vi gikk derfra fikk vi med oss 10 000 kroner til foreningens arbeid. Foreningen hadde selvsagt også personlige medlemmer, men det var de institusjonelle som betalte "gildet". Jeg hadde oversikten som regnskapsfører. Vi hadde valgt revisor, langt ut på 70-tallet.

– Halvard Eika var den første redaktøren i VANN. Etter et år overtok Skagestad og året deretter tok Myhrstad vervet. Den første tiden mottok vi ofte håndskrevne manus. Det ble min oppgave å skrive dem ut på maskin. Sørge for at forfatterne fikk lest korrektur og klargjøre manus for trykking. Jeg var redaksjonssekretær og hadde også ansvar for å skaffe annonser. Jeg gjorde det til vane å spørre etter øverste leder når jeg tok kontakt med et nytt firma. Det ga som regel resultater. Vi samarbeidet fra starten av med Ingeniørforlaget som ville overta ansvaret for tidsskriftet. Det ville betydd annet format. Styret bestemte seg for å gå videre på egen hånd. Ingeniørforlaget mente nok vi ville komme tilbake. Slik ble det ikke.

– Jeg fikk også snart et godt forhold til komiteene som laget program for seminar og fagtreff, og som foreslo foredragsholdere. Det ble oftest min oppgave å ta kontakt med foredragsholderne. Slik bygget jeg et kontaktnett som også var svært nyttig når jeg skulle skaffe annonser.

**Spesielle episoder du vil nevne fra denne tiden?**

– Først ble møtene holdt i lokaler i Forskningsveien. Da Rensvik ble direktør i SFT fikk vi holde møter der uten at dette kostet foreningen noe. Foreningen hadde også arrangementer utenfor Oslo. Det ga noen ganger spesielle opplevelser. En gang var vi i Lillesand. Professor Ernst Føyn skulle kjøre sjefsingeniør Vilhelm Hafner fra Statens institutt for folkehelse og meg hjem. Vi skulle spise middag på veien, og stoppet først ved hotellet i Larvik, men måtte kjøre videre fordi Hafner ikke fikk et bord med fjordutsikt. Vi stoppet i Sandefjord, men heller ikke her var det bord med fjordutsikt å oppdrive på hotellet. Til slutt havnet vi på Klubben i Tønsberg. Også her var bordet med fjordutsikt reservert. Da gikk Hafner til resepsjonen og presenterte seg. Bordet ble ryddet og vi fikk middag med fjordutsikt. Hafner var ellers en person det gikk mange historier om.



... det var de institusjonelle som betalte "gildet".



Bordet ble ryddet og vi fikk middag med fjordutsikt.

Intervju og foto: John Raaheim

ikke. I den aller første artikkelen i det aller første nummeret av VANN skriver formannen Brynjulf Skagestad:

«Allerede på stiftelsesmøtet fikk styret i oppdrag å utrede tidsskriftspørsmålet, og det kunne på generalforsamlingen i 1965 legge fram en rede-gjørelse som konkluderte med at foreningen burde utgi sitt eget tidsskrift. Generalforsamlingen ga styret fullmakt til å arbeide videre etter de skisserte retningslinjer og å starte utgivelsen såfremt tidsskriftet kunne skaffes et forsvarlig økonomisk grunnlag. Etter langvarige og inngående drøftelser og forhandlinger, er vi endelig kommet så langt at første nummer foreligger. Vi mener vi har kommet fram til en gunstig ordning hva selve utgivelsen angår, og vi håper tidsskriftet vil fylle de forhåpninger som er satt til det, nemlig i å bli foreningens fremste redskap i arbeidet med å fremme vassdragspleie og vannhygiene i vårt land.»

Sivilingeniør Albrecht Eika ble tidsskriftets første redaktør. Redaksjonskomiteen ble satt sammen av representanter fra foreningens styre.

Eika var redaktør for første årgang i 1966. I 1967 tok Skagestad over for å gi stafettpinnen videre til Jan August Myhrstad i 1968. Interessant er det å registrere det nære samarbeidet det helt fra starten ble lagt opp til med Norsk Ingeniørforening: VANN hadde sine redaksjonslokaler og ekspedisjon i Ingeniørenes Hus i Oslo. Forlaget var Teknisk Ukeblads Forlag. Samarbeidet med Norsk Ingeniørforening skulle senere også prege andre deler av foreningens virksomhet.

Intensjonen var å gi ut fire nummer i året. Løssalgspriisen ble fastsatt til kr 3,-.

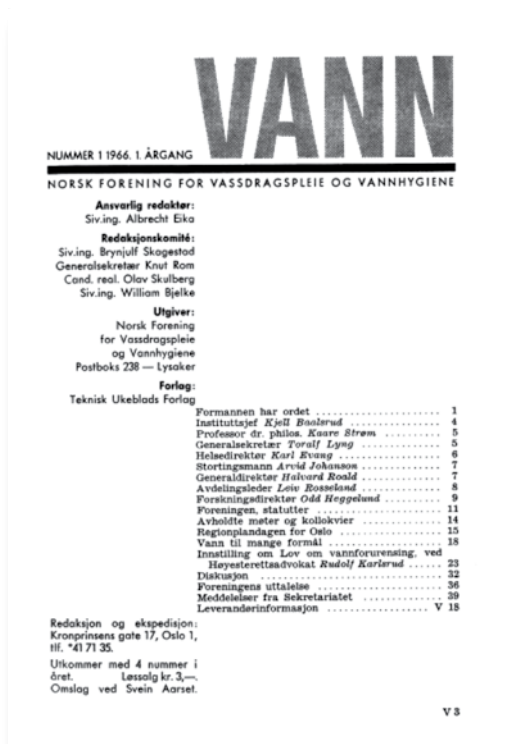
## Verving av de første medlemmer

Foreningen skulle bestå av aktive, personlige medlemmer og institusjonelle støttemedlemmer. Det var ikke bare foreningens økonomi som tilsa et høyt medlemstall. Mulighetene for å kunne innfri foreningens formålsparagraf var også i sterk grad avhengig av oppslutningen og engasjementet hos medlemmene. Styreprotokollen fra de første årene forteller da også at en viktig del av virksomheten ble å verve medlemmer.

Sett ut fra den økende oppmerksomheten konfliktene rundt bruken av vannressursene fikk utover i 1960-årene, kunne man forvente at svært mange institusjoner, kommuner, bedrifter og enkeltpersoner grep anledningen til å få tilgang til det forumet og den vannfaglige kompetansen som foreningen representerte. På midten av 1960-tallet var nok dette bare delvis tilfellet.

I juni 1964 hadde 117 personer meldt seg inn som medlemmer og betalt sin årlige medlemskontingent på kr 10,-. Styret diskuterte da hvor stor kontingent de skulle kreve for institusjonelle medlemmer. Det ble antydnet mellom 50 kroner og ett tusen kroner, avhengig av institusjonens størrelse. Styret fordelte da ansvaret mellom seg for å ta kontakt med aktuelle institusjoner som kunne være potensielle medlemmer. Følgende grupper var aktuelle: «Helsestellet, Næringsmiddelkontrollen, Industrien, Fiske- og sportsorganisasjoner, Kommune- og fylkesadministrasjoner, Undervisningssektoren, Ingeniørfirmaer og foreninger.»

I de etterfølgende styreferatene ble «mottatt post» et fast innslag. Her ble det gitt gladnyheter



i form av innmeldingsbrev fra ulike institusjoner. En av de aller første var Norsk Kommunalteknisk Forening som meldte seg inn i juli 1964. I styremøtet i desember var omtalen under «mottatt post» vesentlig lenger. Nå begynte det å løsne. Men listen over dem som *ikke* så seg villig til å bli medlem, var også etter hvert blitt betydelig. Blant disse var en rekke kommuner med omfattende forurensningsproblemer.

Samtidig var det flere institusjoner – ikke minst blant kraftutbyggerne – som signaliserte at foreningen i kontroversielle saker etter deres oppfatning inntok en altfor radikal og progressiv linje. Gjorde den det?

For å kunne svare på dette spørsmålet må vi ta for oss det som skjedde i Norge i årene etter at foreningen ble opprettet. Det er en del av fortellingen i neste jubileumsskriv.